

УДК 341.7(497.1:498)"1944/1946"(093.2)
327(497.1:498)"1944/1946"(093.2)

DOI <https://doi.org/10.31212/tokovi.2022.1.cve.131-150>

Оригинални научни рад

Примљен: 28. 4. 2021.

Прихваћен: 18. 2. 2022.

Владимир Љ. ЦВЕТКОВИЋ

Институт за новију историју Србије, Београд

cvetkovicv@yahoo.com

Обнова дипломатских односа Југославије и Румуније после Другог светског рата*

АПСТРАКТ: Рад је написан на основу југословенских архивских извора и релевантне литературе и представља реконструкцију процеса нормализације дипломатских односа Југославије и Румуније после Другог светског рата. Дуготрајност процеса који је започет септембра 1944. а окончан фебруара 1946. указује на то да су, и поред обостране жеље да се дипломатски односи обнове, чиниоци попут спољнополитичких интереса СССР-а, околности под којима су односи прекинути 1941. и унутрашње политичке ситуације у Румунији имали велики утицај на његов ток.

Кључне речи: Југославија, Румунија, југословенско-румунски односи, дипломатски односи, Други светски рат, совјетизација

На завршетку Другог светског рата 9. маја 1945. Југославија и Румунија нису имале дипломатске односе, што је било последица околности које су владале у пролеће 1941. године а које су довеле до тога да се две суседне земље нађу на супротним зараћеним странама – Румунија на страни Трећег рајха а Југославија на страни западних савезника али са окупираном територијом и владом у избеглиштву. У лето 1944, после искрцавања западних савезника у Нормандији 6.

* Чланак је настао као резултат рада у Институту за новију историју Србије који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС, на основу Уговора о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2022. години бр. 451-03-68/2022-14/200016 од 4. 2. 2022.

јуна и све бржег напредовања Црвене армије на југоистоку Европе, свим учесницима ратног сукоба је било јасно да он улази у своју завршницу. У окупираној Југославији у то време постало је очигледно и да ће прва савезничка војска која ће стићи до њених граница бити совјетска Црвена армија и то у рејону Дунава. У ишчекивању тог догађаја, области које су се налазиле непосредно уз југословенско-румунску границу попримиле су изузетно велики стратегијски значај за све зарађене стране на овом подручју а нарочито за Народноослободилачку војску Југославије (НОВЈ) коју је предводио Јосип Броз Тито и Комунистичка партија Југославије (КПЈ).¹ Уз потпуну сарадњу са Совјетима, Тито се припремао за сусрет јединица НОВЈ и Црвене армије на југословенској територији, као и за легализацију партизанских органа власти на челу са Националним комитетом ослобођења Југославије (НКОЈ), који западни савезници у том тренутку нису још увек формално признавали будући да су одржавали дипломатске односе са владом Краљевине Југославије (КЈ) у избеглиштву. У суштини, последња таква влада коју је, уз противљење српских политичара, формирао др Иван Шубашић, после споразума са Титом на Вису 16. јуна и уласка у њу Сретена Вукосављевића и Драга Марушића, већ је функционисала као представништво НКОЈ-а у иностранству.²

Истовремено, Румунија је, суочена са совјетском војном силом која је прешла њене предратне границе, излаз из тешке ситуације нашла организовањем државног удара краља Михаила 23. августа 1944. и потом потписивањем примирја са Савезницима којим је пристала на совјетску окупацију и променила страну у рату поставши преко ноћи део антихитлеровске коалиције.³ То је знатно убрзало избијање Црвене армије на Дунав, али и отворило питање комуникације Тита, као и Шубашићеве владе, са Совјетима и њиховом војском у Румунији, са којом Југославија није имала дипломатске односе. Кључни проблем је представљала чињеница да је југословенске интересе

1 Branko Petranović, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939-1945*, (Београд: Војноиздавачки и новински центар, 1992), 603-604.

2 Коста Николић, *Владе Краљевине Југославије у Другом светском рату 1941-1945*, (Београд: Институт за савремену историју, 2008), 198; Veselin Đuretić, *Vlada na bespuću: internacionalizacija jugoslovenskih protivrječnosti na političkoj pozornici Drugog svjetskog rata*, (Београд: Институт за савремену историју, Народна књига, 1982), 285-286.

3 Стеван К. Павловић, *Историја Балкана 1804-1945*, (Београд: Клио, 2018), 439-440; Ричард Ц. Кремптон, *Балкан после Другог светског рата*, (Београд: Клио, 2003), 106.

у Румунији током рата заступало посланство Швајцарске, која није имала дипломатске односе са Совјетским Савезом. С обзиром на то да су у Савезничкој контролној комисији (СКК) у Букурешту, која је формирана да надгледа извршавање румунских обавеза преузетих примирјем, доминирали Совјети, Швајцарска није могла на прави начин да се стара о бројној колонији југословенских држављана у Букурешту.⁴ За тако нешто била је нужна и сарадња са новом румунском владом коју је после државног удара 23. августа формирао генерал Константин Санатеску, иако се њена власт, због присуства Црвене армије, није у знатнијој мери осећала ван Букурешта.⁵ Предуслов за такву сарадњу била је промена румунске политике према Југославији, до које је дошло веома брзо. Већ 3. септембра Моша Пијаде је из Москве известио маршала Тита да је румунско министарство унутрашњих послова дало изјаву да не признаје тзв. Независну Државу Хрватску (НДХ) јер је она била „вештачка творевина Хитлеровог режима”.⁶ Такав став румунских власти био је од највећег значаја јер је управо румунско признање те квислиншке творевине било разлог прекида дипломатских односа 1941. године.⁷ Коначна потврда оваког става Румуније било је и закључивање Споразума о примирју са Савезницима 12. септембра којим се она обавезала да прекине дипломатске односе са Немачком и њеним сателитима па тако и са Независном Државом Хрватском.⁸

Крајем септембра 1944. године, у условима компликованих односа између Шубашићеве владе, НКОЈ-а на челу са Титом, совјетских власти у Москви, Савезничке контролне комисије у Букурешту и тамошњих румунских власти, први пут је званично покренуто питање југословенског политичког представника у Румунији и то на иницијативу Шубашића. Од амбасаде Краљевине Југославије у Москви тражио је да прибави мишљење совјетске владе у вези са могућношћу да у Букурешт буде упућен представник који би тамо водио рачуна о југословенским држављанима, као и о томе у којем својству

4 Архив Југославије (АЈ), фонд Емигрантска влада Краљевине Југославије (103), фасц. 177–623, Шифровани телеграм посланства КЈ у Берну упућен Влади КЈ у Лондону, бр. 682, 16. 9. 1944.

5 Павловић, *Историја Балкана*, 440.

6 АЈ, Фонд Канцеларија маршала Југославије (КМЈ), I-3-b/527, Деша Моше Пијаде – маршалу Титу, бр. 181, 3. 9. 1944.

7 АЈ, 103–60–280, Извештај посланика у Букурешту Авакумовића министру иностраних послова КЈ др Момчилу Нинчићу, без броја, 29. мај 1941. године, 1.

8 АЈ, КМЈ, I-3-b/534, Споразум о примирју између Савезника и Румуњске, 2.

би он тамо могао бити прихваћен од Совјета.⁹ Овом кораку претходила је молба југословенске колоније у Букурешту, која је преко тамошњег швајцарског посланика тражила од југословенске владе у Лондону да најхитније упути свог представника код румунских власти.¹⁰ Већ сутрадан, југословенски амбасадор у Москви Станоје Симић је известио Тита о овоме. Симић је био уверен да је Шубашић намеравао да као представника именује Драгутина Кулмера, за кога је претпостављао да се претходно обратио Шубашићу, као што се са истим предлогом већ обраћао и њему самом.¹¹ Кулмер је до прекида дипломатских односа са Румунијом 1941. године био саветник у амбасади Краљевине Југославије у Букурешту, одакле због болести није евакуисан са осталим особљем, већ је уз сагласност надређених требало да тамо сачека крај рата истовремено информисајући неутралним каналима Владу КЈ у избеглиштву о приликама у Румунији. Сматрајући се поново активним „у својству свог предратног положаја“ Кулмер се, овог пута заобилазећи и Шубашића, обратио 2. октобра 1944. лично маршалу Титу препоручујући се за југословенског дипломатског представника у Румунији.¹² Његов покушај да се наметне био је унапред осуђен на неуспех будући да је у том тренутку југословенски политички представник већ био именован.

Поступајући веома брзо после Симићеве депеше, Тито је у својству председника НКОЈ-а већ 1. октобра за привременог заступника југословенских интереса у Румунији именован члана Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије (АВНОЈ), инжењера Николу Петровића.¹³ Већ сутрадан, Петровић је отпутовао за Букурешт а југословенска амбасада у Москви је задужена да о његовом именовану обавести совјетску владу и затражи њену сарадњу са њим.¹⁴ Преко Владимира Велебита, који се налазио у Лондону, о именовану Николе Петровића је обавештен и Шубашић. Брзина којом је Тито реаговао била је изнуђена дешавањима у Букурешту која добрим делом нису била под његовом контролом, као и хитношћу решавања поје-

9 АЈ, 103-177-623, Телеграм председника Владе КЈ др Ивана Шубашића амбасади у Москви, бр. 3060, 25. 9. 1944.

10 АЈ, 103-177-623, Шифровани телеграм посланства КЈ у Берну упућен Влади КЈ у Лондону, бр. 682, 16. 9. 1944.

11 АЈ, КМЈ, I-3-b/529, Депеша Станоја Симића маршалу Титу, Москва, 26. 9. 1944.

12 АЈ, КМЈ, I-3-b/526, Писмо бившег саветника југословенског Посланства у Букурешту Драгутина Кулмера Јосипу Брозу Титу, Букурешт, 2. 10. 1944, 2.

13 АЈ, КМЈ, I-3-b/529, Пуномоћ НКОЈ-а за Николу Петровића, Београд, 1. 10. 1944.

14 АЈ, КМЈ, I-3-b/529, Депеша НКОЈ-а Станоју Симићу, Београд, 2. 10. 1944.

диних питања, на шта су га упозоравали и југословенски представници у Москви. Предлажући да се неко пошаље у Букурешт, Моша Пијаде је апеловао на Тита да се у Москви претходно испослује дозвола за хапшење посланика Независне Државе Хрватске у Румунији др Бранка Бензона и дозвола да се преузме архива његовог посланства.¹⁵ Осим овог, Пијаде је као најхитнија питања помињао и „случај“ грофа Драгутина Кулмера, али и делатност Независног комитета Југославије у Букурешту.¹⁶ Из депеше Моше Пијаде може се закључити да Тито и НКОЈ нису били упознати са тим шта, у ком својству и за кога ради Драгутин Кулмер у Букурешту, као што им није било познато ни ко је и са којим циљем организовао Независни комитет Југославије. На делатност тог комитета Тита је из Москве упозоравао и генерал Велимир Терзић. Он је Титу проследио акт који је од поменутог комитета добио посредством амбасаде у Москви а у којем се тражило хитно упућивање представника Народноослободилачке војске Југославије у Букурешт са задатком да се позабави питањем југословенских држављана, бивших ратних заробљеника и избеглица, односно њиховим упућивањем у јединице НОВЈ. У истом акту, Југословенски комитет у Румунији је пожуривао долазак југословенског представника и због преласка пуковника Велимира Пилетића са групом од 120 официра и војника на територију Румуније који су, према наводима комитета, желели да се придруже Народноослободилачкој војсци, предвиђајући сличне преласке и у будућности.¹⁷ Комитет је, најзад, тражио овлашћење да самостално решава ова и слична питања. Појава пуковника Пилетића, добро познатог као команданта Крајинског корпуса Југословенске војске у отаџбини, и спремност Југословенског комитета у Румунији да са њим сарађује, код Тита и његовог окружења су могли бити једино сигнал за узбуну, а разлога за узбуну је свакако било. Пилетић је од 17. септембра, када је дошао у Букурешт, боравио у кући Петра Пантовића, председника Југословенског комитета и припадника покрета Драгољуба Драже Михаиловића у Румунији током рата, и био топло примљен и у том комите-

15 АЈ, КМЈ, I-3-b/527, Депеша Моше Пијаде маршалу Титу, Москва, 4. 10. 1944.

16 Исто.

17 АЈ, КМЈ, I-3-b/528, Депеша Велимира Терзића маршалу Титу, Москва, 4. 10. 1944. Опширније о околностима преласка пуковника Пилетића и дела његове јединице на територију Румуније видети у: Велимир Пилетић, *Судбина српског официра*, (Крагујевац: Нови погледи, 2002), 108–120; Jozo Tomasevich, *Četnici u Drugom svjetskom ratu*, (Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1979), 348–349.

ту.¹⁸ Из тог као и из других поменутих разлога, у пуномоћју Николе Петровића је изричито стајало да је овлашћен да, у сарадњи са тамошњим совјетским представницима, једино он у име НКОЈ-а организује одлазак југословенских држављана у НОВЈ и преузме амбасаду КЈ и посланство НДХ у Букурешту.¹⁹ У истом документу наглашен је и привремени карактер Петровићеве мисије, што је било у складу са утиском Моше Пијаде из Москве да Совјети, у том тренутку, нису желели отварање сталних представништава у Букурешту.²⁰

Петровић је по доласку у Букурешт Титу јавио да је тамо затекао велики хаос. Известио је да се сместио у зграду бившег посланства НДХ, не помињући шта се догодило са особљем, и одатле покушао да преузме и амбасаду КЈ, у чему није успео јер су Швајцарци захтевали да налог за преузимање изда Шубашићева влада преко швајцарских власти у Берну.²¹ Што се тиче контаката са румунским властима, Петровић их још није био успоставио а није ни имао намеру да у вези са тим жури, иако је знао да Румуни то очекују. У Букурешту је сазнао да су они били веома заинтересовани да са Југославијом буду у пријатељским односима јер су имали „путера на глави“ а југословенска политичка и дипломатска помоћ им је била потребна у многим стварима.²² Предлагао је Титу да се та заинтересованост искористи за трговину јер је у Букурешту било могуће набавити свакојаку робу, наравно, уз сагласност совјетских окупационих власти. Иако није изричито помињао Југословенски комитет у Румунији, из Петровићевих извештаја Титу било је јасно да је он у потпуности преузео све послове у вези са регрутовањем и упућивањем југословенских држављана у јединице НОВЈ и тиме дезавуисао рад овог комитета.²³ У томе су му, не мало, помогле и совјетске власти у Румунији, које су 30. септембра, у кући Петра Пантовића, ухапсиле пуковника Пилетића.²⁴

18 Пилетић, *Судбина српског официра*, 112.

19 АЈ, КМЈ, I-3-b/529, Пуномоћ НКОЈ-а за Николу Петровића, Београд, 1. 10. 1944.

20 АЈ, КМЈ, I-3-b/527, Депенша Моше Пијаде маршалу Титу, Москва, 4. 10. 1944.

21 АЈ, КМЈ, I-3-b/530, Писмо Николе Петровића председнику НКОЈ-а маршалу Јосипу Брозџу Титу, Букурешт, 5. 10. 1944; Branko Petranović, Sava Dautović, *Jugoslavija, velike sile i balkanske zemlje 1945-1948. (Iskustvo „narodne demokratije“ kao partijske države)*, (Београд, Историјски институт Црне Горе, 1994), 86.

22 Исто.

23 АЈ, КМЈ, I-3-b/530, Писмо Николе Петровића председнику НКОЈ-а маршалу Јосипу Брозџу Титу, Букурешт, 7. 10. 1944.

24 Пилетић, *н. д.*, 120.

Делатност Николе Петровића као привременог политичког представника НКОЈ-а у Букурешту била је кратког века и окончана је већ почетком новембра, именовањем Николе Груловића, такође члана АВНОЈ-а, на исту дужност. Та нагла промена је додатно закомпликовала и иначе хаотично стање у Букурешту. Она је изазвала својеврсну забуну код швајцарских власти јер су у кратком времену добиле два захтева: први, да амбасаду КЈ у Букурешту предају Николи Петровићу а потом убрзо и други, да је предају Николи Груловићу, што је изискивало разјашњење а и довело до губљења времена.²⁵ Промена на месту југословенског представника у Румунији није добро примљена ни од тамошње совјетске мисије. По доласку у Букурешт Никола Груловић је примљен хладно а нарочито незадовољство Совјета изазвала је чињеница да је његов претходник напустио град без поздрава. Да би Совјети прешли преко тога, био је потребан долазак Едварда Кардеља, његова интервенција код совјетских генерала и заједничка протоколарна посета Груловића и Петровића.²⁶ О размерама несређеног стања у Букурешту говори и податак да је Груловић, као и његов претходник, радио у згради бившег посланства НДХ, што само по себи не би требало да чуди да Представништво НКОЈ-а у Букурешту са зградом није преузело и део особља, иако је и сâм Груловић наводио да су двојица од њих били усташе.²⁷

До краја 1944. године, Груловић се није састао ни са ким из румунског министарства иностраних послова (МИП) или владе, иако је представљање НКОЈ-а пред румунским властима, номинално, било његов главни задатак. Уместо тога, контактирајући често са Савезничком контролном комисијом, он се бавио трговинским питањима а нарочито пажљиво и питањем југословенских грађана у Румунији, како економских емиграната, који су живели махом у Букурешту, тако и оних који су били у бројним заробљеничким логорима. У њима је било могуће наћи Хрвате и Словенце који су пали у заробљеништво као војници немачке или мађарске војске, Србе који су присилно мобилисани у румунску и мађарску војску па потом ухваћени као дезертери, као и већи број предратних официра и подофицира који су махом били присталице Југословенске војске у отаџбини (ЈВО). Ови

25 АЈ, КМЈ, I-3-b/531, Допис Уреда представника у Барију генералу Бранку Пољанцу, Бари, 12. 11. 1944.

26 АЈ, КМЈ, I-3-b/533, Извештај Николе Груловића Предсеништву НКОЈ-а, Букурешт, 21. 11. 1944.

27 Исто, 2.

последњи изазивали су највећу пажњу, нарочито зато што је Груловић од извесног Жигмунда Трушковског, поручника пољске војске и члана британске мисије при штабу Драже Михаиловића који је са његовим војницима прешао у Румунију, дознао да је Михаиловић у Букурешту организовао пропагандни центар са којим је имао везе и Пилетић.²⁸ Груловић је веровао у истинитост ове информације јер је и сâм приметио да се делатност овог центра осећала међу југословенским исељеницима у Букурешту, где су кружиле гласине да Британци и Американци никада неће признати одлуку АВНОЈ-а о забрани повратка у земљу краљу Петру II Карађорђевићу и да ће се њихове војске искрцати у Југославији и вратити на власт предратни режим. Прибојавајући се да би група од 70 официра и подофицира ЈВО који су се налазили у логору у Крајови, уз помоћ у Румунији свеприсутне корупције, могла да побегне и домогне се Букурешта, Груловић је од СКК тражио да се сви заробљеници из Југославије групишу у један логор, у коме би међу њима могли „политички делати“ и одабрати оне који би могли бити упућени у НОВЈ.²⁹ Савезничка контролна комисија је повољно реаговала и чак предложила да стражу у том централном логору обезбеди НОВЈ. Средином децембра 1944. знатан број заробљеника југословенског порекла већ је био у Букурешту и ускоро је требало да буду смештени у посебну касарну, где би се могло „радити са њима“ а за то је, по Груловићевом мишљењу, било потребно још људи који би о њима бринули и потом организовали њихов повратак у Југославију.³⁰

Непостојање дипломатских односа између Југославије и Румуније представљало је чинилац који је ограничавао сарадњу, али не у истој мери за обе земље. Њихово успостављање било је потребније Румунији, која се, после државног удара 23. августа 1944. и потписивања примирја са Савезницима, нашла под окупацијом и својеврсном дипломатском изолацијом јер је прекинула дипломатске односе са Немачком и њеним сателитима а још увек их није била успоставила са СССР-ом и западним савезницима. У тој ситуацији, успостављање дипломатских односа са Југославијом имало је за њу велики значај. Да би постигла циљ, Румунија је крајем маја 1945. године покушала да развој трговинских односа између двеју суседних земаља услови

28 Исто, 1-2.

29 Исто, 2.

30 АЈ, КМЈ, 1-3-b/533, Извештај Николе Груловића предсенику НКОЈ-а маршалу Титу, Букурешт, 14. 12. 1944, 2.

претходним успостављањем дипломатских односа, мада за такав корак није постојала сагласност ни у самој румунској влади.³¹ Влада Петру Грозе, вође Орачког фронта, постављена 6. марта 1945. под притиском Совјета после две недеље нереди и насилних демонстрација у Букурешту, а прихваћена од краља Михаила тек после обећања о враћању северне Трансилваније Румунији, била је политички шаренолика мада већински под контролом Националног демократског фронта, у коме је доминирала Комунистичка партија Румуније (КПР).³² Иако у мањини, представници предратних политичких партија, од којих је најзначајнији био Георге Татареску, шеф Националне либералне странке, која се децембра 1944. отцепила од Либералне странке Константина Братијануа, и министар иностраних послова и потпредседник Грозине владе, покушавали су у својим ресорима да воде сопствену политику, а то је било видљиво и на питању обнове дипломатских односа са Југославијом.

Југославија није журила са успостављањем дипломатских односа имајући на уму већ раније стечен утисак да Совјети нису желели да Румунија самостално успоставља односе са другим земљама у тренутку када то њима није одговарало. Стога је и формални почетак процеса успостављања дипломатских односа између Југославије и Румуније дошао на иницијативу Букурешта 13. августа 1945. године, тек пошто су они претходно успостављени између Совјетског Савеза и Румуније. Предлог је, у званичној форми, Николи Груловићу саопштио лично Георге Татареску, који је наглашавао да је његова влада закључила да одмах после СССР-а исто треба учинити и са Југославијом. Образлажући предлог, Татареску је рекао да се успостављање дипломатских односа наметало само по себи пошто су Југославија и Румунија суседне земље „које у прошлости нису никада имале су-

31 Дипломатски архив Министарства спољних послова Србије (ДАМСПС), Политичка архива (ПА), 1945, фасц. 27, дос. 10, Допис Министарства иностраних послова ДФЈ упућен Министарству трговине и снабдевања ДФЈ, Пов. бр. 1622, 28. 6. 1945.

32 Кремптон, *н. д.*, 114–117; Ion Bulei, *Brève histoire de la Roumanie*, (Bucarest: Meronia, 2005), 186–187; Bernard Lory, *L'Europe balkanique de 1945 à nos jours*, (Paris: Ellipses, 1996), 27; *A History of Romania*, ed. Kurt W. Treptow, (Iași: The Center for Romanian Studies, The Romanian Cultural Foundation, 1996), 513–514; Овидију Печикан, *Историја Румунâ*, (Београд: Бесједа, Клио, 2015); Gheorghe I. Ionița, *Istoria românilor – de la 23 August 1944 până în prezent (Evenimente și personalități postbelice sub semnul controversei)*, (București: Editura Universității din București, 2001), 76–78; Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX: (1918–1948)*, (București: Paideia, 1999), 492.

коба“, као и да се такав корак уклапао у румунску спољну политику која је, сада наслањајући се на СССР, намеравала да крене „старим путевима“.³³ Он је, очигледно, мислио на спољну политику Румуније у међуратном периоду и на место и улогу Румуније и Југославије у тзв. версајском систему јер је као правац будуће румунске спољне политике означио линију која из Београда преко Букурешта иде у Москву а одатле преко Варшаве и Прага скреће све до Париза.³⁴ Овако замишљена Татарескуова спољна политика пре је била његова жеља него одраз реалности коју он, по свему судећи, није добро разумео, почевши од сопственог положаја у Грозиној влади преко положаја Румуније, значаја Француске, који после рата није био исти као пре њега, па све до несхватања спољнополитичких концепција СССР-а. Најзад, није схватао ни да се линија југословенске спољне политике завршавала у Москви, без скретања ка Паризу. О томе најбоље сведочи веома брз и кратак одговор Југославије на румунски предлог: „саопштите румунској влади да се са својим захтевом обрати преко СССР-а“.³⁵ То није значило да Југославија није желела да обнови дипломатске односе са Румунијом, већ да није желела да заобиђе Москву. Из Београда су две недеље касније тражили да Румунија упути ноту преко југословенске амбасаде у Москви и обећали моментални одговор.³⁶ Ово појашњење је упућено јер су информације из Букурешта касниле па у Министарству спољних послова још нису знали да је Груловић већ разговарао са Татарескуом 27. августа, који му је пренео да је Румунија добила сагласност Совјета за успостављање дипломатских односа са Југославијом, као и да ће ноту са тим захтевом, преко совјетске владе, упутити одмах.³⁷ По повратку из Москве, где је у међувремену боравила румунска владина делегација, председник владе Петру Гроза примио је Груловића коме је пренео да ће на седници владе 19. септембра бити одлучено ко ће бити ам-

33 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 25, Делеша Представништва ДФЈ у Букурешту Министарству иностраних послова ДФЈ, Пов. бр. 2447, Букурешт, 13. 8. 1945.

34 Исто.

35 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 25, Шифровани телеграм Министарства иностраних послова ДФЈ Представништву ДФЈ у Букурешту, Пов. бр. 3206, Београд, 16. 8. 1945.

36 ДАМСПС, Строго поверљива архива (СПА), 1945–1946, фасц. 11, дос. 16, Телеграм Министарства иностраних послова ДФЈ Представништву ДФЈ у Букурешту, Стр. пов. бр. 121, Београд, 30. 8. 1945.

37 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 25, Телеграм Николе Груловића Министарству иностраних послова ДФЈ, Пов. бр. 3881, Букурешт, 2. 9. 1945.

басадор у Београду и да ће га о томе одмах обавестити.³⁸ Али, ни месец дана касније будући румунски амбасадор у Београду није био одређен. Према сазнањима југословенске амбасаде у Москви, разлог је био одбијање краља Михаила да потпише било који акт владе, па и онај о постављењу амбасадора у Југославији.³⁹ Тиме је процес обнове дипломатских односа између Југославије и Румуније, услед компликованих унутрашњих политичких односа у Румунији, тј. сукоба краља и владе, на неко време закочен. Радило се, у ствари, о покушају краља Михаила да спречи процес совјетизације који је под Грозиним владом напредовао брже него раније. Краљ је, охрабрен Потсдамском декларацијом, која је предвиђала да Румунија добије демократску владу пре потписивања мировног уговора и пријема у Уједињене нације, искористио чињеницу да западни савезници, због начина на који је успостављена и због њеног састава, нису признавали Грозину владу и средином августа 1945. године затражио од Грозе да поднесе оставку, што је овај одбио.⁴⁰ Краљ је затражио подршку од Сједињених Америчких Држава и Велике Британије, али је није добио па је прогласио својеврсни штрајк повукавши се у Синају, одбијајући да контактира са Грозом и потписује указе. Након крвавих демонстрација у Букурешту 8. новембра, криза је разрешена на конференцији у Москви, где је одлучено да у Грозину владу уђе по један представник Народне сељачке странке и Либералне странке, после чега су 4. фебруара 1946. и западни савезници формално признали владу Петру Грозе а краљ био приморан да поново сарађује са њим и потписује указе.⁴¹

На процес обнове дипломатских односа између Југославије и Румуније после Другог светског рата утицала су и мања питања која су произашла управо из ратних прилика и окупације југословенске територије, односно румунског признавања Независне Државе Хрватске и легитимитета бугарских власти на окупираним подручјима. Непосредно по признавању НДХ почетком маја 1941. године, Румунија је у Загребу отворила посланство и конзулат, док су њени конзулати у Скопљу и Битољу, који су постојали и пре рата, наставили са радом и под бугарском окупацијом дошавши под ингеренцију румун-

38 ДАМСПС, СПА, 1945–1946, фасц. 11, дос. 16, Телеграм Николе Груловића Министарству иностраних послова ДФЈ, без броја, Букурешт, 18. 9. 1945.

39 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 26, Телеграм Амбасаде ДФЈ у Москви Министарству иностраних послова ДФЈ, Пов. бр. 5249, Москва, 20. 10. 1945.

40 Кремптон, *н. д.*, 120.

41 *Исто*, 121; Bulei, *op. cit.*, 187–188; Lory, *op. cit.*, 27.

ског посланства у Софији. Са завршетком рата и преласком Румуније у антихитлеровску коалицију и са очигледним настојањима обе суседне земље да поправе своје односе, присуство особља посланства у Загребу и конзулата у Скопљу и Битољу представљало је непријатан подсетник на недавну прошлост, својеврсни камен спотицања. Комплетно особље румунског посланства и конзулата у Загребу у лето 1945. године још увек се налазило тамо и Румунија је, заинтересована да их што пре уклони одатле, молила југословенске власти да им омогуће одлазак и доделе 100.000 динара на име трошкова које је Румунија нудила да рефундира преко југословенског представништва у Букурешту.⁴² Југославија је пристала на румунски предлог и преко Министарства унутрашњих послова наложила бившем румунском посланику Михају Ј. Митилинеу да одмах по пријему новца са комплетним особљем посланства и конзулата напусти Југославију и оде директно у Румунију.⁴³ По доласку Митилинеуа, Румунија је инсистирала да јој се врати и његов аутомобил који су биле одузеле југословенске власти а користило Министарство грађевина федералне Хрватске, на шта је Југославија такође пристала.⁴⁴ За разлику од Митилинеуа и његовог особља, њихове колеге из Скопља нису имале исти третман. Румунски вицеkonzул у Скопљу Георги Папатеодосију, секретар конзулата Васил Руша и портир Вангел Пасима ухапшени су 2. децембра 1944. и спроведени у локални затвор. Крајем јула 1945. румунски посланик у Софији је тражио преко југословенског амбасадора у Бугарској информације о њима, захтевајући истом приликом да се поново размотре оптужбе против њих и, уколико се испостави да оне нису толико озбиљне, да се пусте на слободу.⁴⁵ Међутим, у том тренутку они су већ били на слободи. Васил Руша и Вангел Пасима ослобођени су 6. јуна 1945. и одмах потом, преко Београда, протерани у Румунију.⁴⁶ Вицекonzул Папатеодосију ослобођен је нешто касније, 21. јуна, и за разлику од претходне двојице, налазио се у Ско-

42 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 14, Допис Министарства иностраних послова ДФЈ Министарству финансија ДФЈ, Пов. бр. 2223, Београд, 17. 7. 1945.

43 Исто.

44 АЈ, Фонд Председништво Министарског савета ДФЈ (50), фасц. 64-138, Допис Министарства иностраних послова ДФЈ Председништво Министарског савета ДФЈ, Пов. бр. 6375, Београд, 8. 10. 1945.

45 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 14, Note de la Légation Royale de Roumanie à Ministre de Yougoslavie à Sofia, 5733, Sofia, 31. 7. 1945, 1-2.

46 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 14, Министарство унутрашњих послова ДФЈ Министарству иностраних послова ДФЈ, Пов. бр. 5733, Београд, 7. 11. 1945.

пљу.⁴⁷ Поред питања статуса румунског дипломатског особља које је боравило у Југославији за време рата и радило са квислиншким и окупаторским режимима, извесне недоумице изазивао је и статус румунских дипломата у иностранству, тачније у неутралним и другим земљама у које се постепено враћало југословенско дипломатско особље. Непостојање дипломатских односа између Југославије и Румуније компликовало је њихов рад јер су тамошњи румунски представници тражили званичан контакт са њима. Средином маја 1945. године, Министарство иностраних послова у Београду појаснило је својим службеницима у иностранству да не прихватају званичан контакт са румунским представницима.⁴⁸ Крајем септембра МИП у Београду је и даље имао исти став по овом питању, с тим што је овог пута, у очекивању скорог успостављања дипломатских односа са Румунијом, дозвољавао, па чак и препоручивао успостављање личних контаката.⁴⁹

Постојање оваквих проблема који су се могли сматрати наслеђем тек окончаног рата, као и постојање озбиљнијих проблема на румунској страни није доводило у питање крајњу намеру обе земље. Да је привржена успостављању дипломатских односа, Румунија је показала приликом прославе југословенског новоуспостављеног празника, 29. новембра, коме је у Букурешту присуствовала готово комплетна румунска влада, скоро сви представници краљеве цивилне и војне листе, представници војних, управних и судских власти и политичких партија.⁵⁰ Са своје стране, Југославија је на румунски предлог о успостављању дипломатских односа од 13. августа одговорила позитивно, истичући да жели да се успоставе односи без обзира на „пасивну резистенцију“ краља Михаила, а превасходно „да би помогла демократску владу Др. Грозеа“.⁵¹ Да би то постигла, југословен-

47 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 14, Министарство унутрашњих Послова ДФЈ Министарству иностраних послова ДФЈ, Пов. бр. 5732, Београд, 7. 11. 1945.

48 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 15, дос. 13, Деша Амбасаде ДФЈ у Лондону Министарству иностраних послова, Пов. бр. 1043, Лондон, 14. 5. 1945.

49 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 25, Шифровани телеграм Министарства иностраних послова ДФЈ Амбасади ДФЈ у Лондону, Пов. бр. 4579, Београд, 25. 9. 1945.

50 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 19, Извештај Представништва ФНРЈ у Букурешту о прослави Народног празника 29. новембра, Пов. бр. 7582, Букурешт, 7. 12. 1945, 1–2.

51 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 26, Деша Министарства иностраних послова ФНРЈ Представништву ФНРЈ у Букурешту, Пов. бр. 6886, Београд,

ска влада је била спремна да свог представника код румунске владе у рангу опуномоћеног министра или амбасадора пошаље чак и без предаје акредитива.⁵² Овај предлог, којим би се заобишао краљ Михаило а дипломатски односи ипак успоставили, дочекан је оберучке у Румунији. Председник владе Гроза обећао је 17. децембра Груловићу да ће овај предлог ставити на дневни ред прве седнице владе.⁵³ Али, како је убрзо на конференцији у Москви разрешена политичка криза у Румунији, ово изнуђено решење више није било потребно.

Коначно, 7. фебруара 1946. године, само три дана пошто су западни савезници формално признали легитимитет Грозине владе, министар иностраних послова Георге Татареску позвао је Груловића и лично му пренео одлуку румунске владе да успостави дипломатске односе са Југославијом и њену жељу да представништва буду у рангу амбасада.⁵⁴ За амбасадора је предложио Тудора Виануа, књижевника и универзитетског професора, члана Грозине странке, а за трговинског аташеа Тому Алдеу. Избор Виануа Груловић није коментаришао, али је надлежнима у Београду скренуо пажњу на Тому Алдеу, кога су у Румунији сматрали симпатизером Комунистичке партије Румуније, у шта он по свему судећи није био уверен јер је Алдеа био „познат“ Одељењу за заштиту народа (Озна).⁵⁵ Пошто избор Тудора Виануа није био споран, следећег месеца југословенска влада је за амбасадора у Букурешту предложила професора Данета Медакковића, члана Сабора Хрватске, Извршног одбора Народног фронта Хрватске и председника Српског културног друштва „Просвјета“.⁵⁶

Иако Груловић својевремено није изнео по чему је Тома Алдеа био познат југословенској обавештајној служби, његово име није се нашло на списку особља румунске амбасаде у Београду када је коначно отворена. Међутим, ни неколицина оних који су започели службу у Београду није имала карактеристику по вољи југословенских власти, код којих је вододелницу представљао однос према влади Пе-

12. 12. 1945.

52 Исто.

53 ДАМСПС, ПА, 1945, Румунија, фасц. 27, дос. 26, Телеграм Николе Груловића начелнику Политичког одељења МИП-а ФНРЈ Јоже Брилеју, Пов. бр. 7210, Букурешт, 17. 12. 1945.

54 ДАМСПС, ПА, 1946, Румунија, фасц. 75, дос. 16, Телеграм Николе Груловића Министарству иностраних послова ФНРЈ, Пов. бр. 1399, Букурешт, 7. 2. 1946.

55 Исто.

56 ДАМСПС, ПА, 1946, Румунија, фасц. 75, дос. 15, Шифровани телеграм I регионалног одсека МИП ФНРЈ Представништву ФНРЈ у Букурешту, Пов. бр. 3331, Београд, 27. март 1946.

тру Грозе, коју су иначе представљали у Југославији, као и њихово понашање и ставови из времена када је Румунија била у групи фашистичких земаља. Док су први и други секретар амбасаде Румуније Константин Беаца и Јон Ђурка, као и канцелар Петре Бота оцењени позитивно и сматрани пријатељски настројенима према новој Југославији, дотле је секретар амбасаде Александар Георгеску виђен као познати непријатељ Грозиног режима, антисовјетски расположен и уз то неозбиљан и алкохоличар.⁵⁷ Нарочиту пажњу је изазвао аташе за штампу Јон Фрунзети, који је у том тренутку, са једне стране, био кандидат за пријем у КП Румуније, а са друге стране, иако млад човек, особа која је раније била присталица легионарског покрета тј. фашистичке Гвоздене гарде.⁵⁸ Детаљнији подаци, који су га приказивали као својеврсног политичког конвертита, говорили су о њему као о сараднику неколико легионарских листова још од 1940. године и службенику Министарства пропаганде у време режима маршала Јона Антонескуа који у јесен 1944, после веридбе са једном чланицом КПП, постаје сарадник Народног демократског фронта и кандидат за члана КПП.⁵⁹ Интересантно је да је југословенским службама у први мах промакло име Санду Кристее, преводиоца амбасаде кога је именовало румунско министарство иностраних послова. Он је у ствари био некадашњи југословенски држављанин, учитељ Александар Крста Сандуловић, који је био добро познат међу Власима у Србији као један од инспиратора и пропагатора идеје присаједињења Тимочке крајине и Хомоља Румунији 1941. године.⁶⁰ Нешто касније, чим се сазнало о коме се ради, он је на захтев југословенских власти опозван из Београда.⁶¹ Његов опозив тражио је лично Алек-

57 ДАМСПС, ПА, 1946, Румунија, фасц. 75, дос. 16, Карактеристике чланова румунске амбасаде у Београду, Пов. бр. 4574, без броја и датума, 1.

58 Исто, 2.

59 Исто, 3.

60 Државни архив Србије (ДАС), фонд Безбедносно-информативна агенција (БИА), I/75, Елаборат „Деловање непријатеља на подручју Тимочке крајине 1941–1944, Бр. 9, без датума, 5; Dragoljub Petrović, „Iredenta fašističke Rumunije u severoistočnoj Srbiji 1941–1944. godine“, *Jugoslovenski istorijski časopis*, br. 3–4, (1966), 34; Александар Раковић, *Срби и религијски интервенционизам 1991–2015. Политички аспекти верских изазова српској држави и цркви после распада Југославије*, (Београд: Хришћански културни центар др Радован Биговић, 2015), 298–299; Миодраг Марковић, *Бољевац и околина. Народноослободилачка борба 1941–1945*, (Бољевац: Општински одбор Савеза удружења бораца Народноослободилачког рата, 2008), 45.

61 ДАМСПС, ПА, 1947, Румунија, фасц. 102, дос. 14, Телеграм амбасадора Данета Медаковића Министарству иностраних послова ФНРЈ, Пов. бр. 4579, Букурешт,

сандар Ранковић, министар унутрашњих послова, наводећи да је и после рата, са позиције румунског дипломатског службеника у Београду, наставио да међу Власима дели своју књигу, издату још 1943, у којој је тврдио да су не само Срби источно од Тисе и Велике Мораве већ и они настањени западно од Велике Мораве у ствари Румуни који су заборавили свој језик.⁶² Овако детаљно занимање југословенских власти за особље румунске амбасаде у Београду, а нарочито за њихов однос према актуелној влади Петру Грозе, у којој су већину имале странке окупљене у Народни демократски фронт којим је доминирала КП Румуније, указује на неповерење према делу владе који је, као припадник „старог режима“, персонификовао управо министар иностраних послова Георге Татареску. Из тог разлога Југославија је све што је долазило из румунског министарства иностраних послова примала са извесном сумњом, о чему је сведочила и каснија пракса да је румунска амбасада, иако службени канал комуникације између југословенске и румунске владе, често бивала заобиђена.

Дуго трајање процеса нормализације дипломатских односа Југославије и Румуније после Другог светског рата показатељ је колико су били сложени услови у којима се он одвијао. Обнова дипломатских односа између две суседне земље није била само питање ових двеју земаља већ је била део много ширих процеса како на спољнополитичком тако и на унутрашњем политичком плану. Она је била део југословенско-совјетских и још више румунско-совјетских односа, који су, још шире, били део совјетске спољнополитичке стратегије стварања појаса земаља „народне демократије“, зависних у сваком погледу од СССР-а. Са друге стране, поновно успостављање дипломатских односа између Југославије и Румуније у обема земљама било је повезано са унутрашњим политичким процесима који су водили у правцу претварања обе земље у једнопартијске државе. У Југославији, у којој је тај процес окончан муњевито до краја 1945. године, обнављање дипломатских односа почело је слањем првог политичког представника у Букурешт још у току ратних операција и то, пре свега, ради коначног обрачуна са покретом Драже Михаиловића, који је имао упоришта у Румунији а у Југославији још увек представљао претњу за новоуспостављену власт КПЈ. У Румунији, питање обнове

12. 1. 1947.

62 ДАМСПС, ПА, 1946, Румунија, фасц. 75, дос. 18, Допис министра унутрашњих послова ФНРЈ Александра Ранковића Министарству иностраних послова, Пов. бр. 14872, Београд, 27. 11. 1946.

дипломатских односа са Југославијом постало је још једно од питања на којима су се ломила копља између краља Михаила и тзв. историјских партија, са једне, и Народног демократског фронта у коме је доминирала КП Румуније, са друге стране. У том процесу совјетизације Румуније, Југославија је била активни помагач Народног демократског фронта и стога, и у том контексту, на обнову дипломатских односа између две земље (Румунија је у том тренутку још увек била далеко од потписивања мировног уговора са западним савезницима) треба гледати као на активну помоћ Комунистичкој партији Румуније у њеним настојањима да се уз помоћ Совјета домогне апсолутне власти у земљи.

Резиме

Дипломатски односи између Југославије и Румуније нису постојали од 9. маја 1941. када их је прекинула југословенска влада у избеглиштву због румунског признања Независне Државе Хрватске на њеној територији. После државног удара краља Михаила 23. августа 1944. и преласка на страну западних савезника, Румунија је била заинтересована за обнову односа са Југославијом не би ли изашла из дипломатске изолације. Нова југословенска влада, у којој је доминирала Комунистичка партија Југославије, била је у потпуности окренута Совјетском Савезу и деловала је у складу са његовим жељама да до обнове дипломатских односа не може доћи пре него што буду обновљени совјетско-румунски односи. Југославија стога већ октобра 1944. у Букурешт шаље политичког представника. Формална иницијатива за обнову дипломатских односа дошла је са румунске стране августа 1945. а коначна обнова остварена је тек у фебруару 1946. године. Дуго трајање процеса обнове дипломатских односа Југославије и Румуније после Другог светског рата било је последица спољнополитичких околности, проблема насталих услед прекида односа, али и резултат унутрашње политичке ситуације у Румунији. У сукобу краља Михаила и предратних политичких партија са Народним демократским фронтом (којим је доминирала Комунистичка партија Румуније), који је био део ширег процеса совјетизације Румуније, Југославија је била активни помагач КПП и Совјета. Из тог разлога, на обнову дипломатских односа између двеју суседних земаља треба гледати као на део помоћи коју је Југославија пружала Кому-

нистичкој партији Румуније у настојањима да се домогне апсолутне власти у земљи.

Sources and Literature

- Arhiv Jugoslavije: Fond 103, Emigrantska vlada Kraljevine Jugoslavije; Fond 836, Kabinet maršala Jugoslavije; Fond 50, Predsedništvo Ministarskog saveta DFJ.
- Diplomatski arhiv Ministarstva spoljnih poslova Srbije: Politička arhiva; Strogo poverljiva arhiva.
- Državni arhiv Srbije. Bezbednosno-informativna agencija (BIA).
- *A History of Romania*, ed. Kurt W. Treptow. Iași: The Center for Romanian Studies, The Romanian Cultural Foundation, 1996.
- Bulei, Ion. *Brève histoire de la Roumanie*. Bucarest: Meronia, 2005.
- Đuretić, Veselin. *Vlada na bespuću. Internacionalizacija jugoslovenskih protivrječnosti na političkoj pozornici Drugog svjetskog rata*. Beograd: Institut za savremenu istoriju, Narodna knjiga, 1982.
- Ionița, Gheorge I. *Istoria românilor – de la 23 august 1944 până în prezent*. București: Editura Universității din București, 2001.
- Lory, Bernard. *L'Europe balkanique de 1945 à nos jours*. Paris: Ellipses, 1996.
- Marković, Miodrag. *Boljevac i okolina. Narodnooslobodilačka borba 1941–1945*. Boljevac: Opštinski odbor Saveza udruženja boraca Narodnooslobodilačkog rata, 2008. (Cyrillic)
- Nikolić, Kosta. *Vlade Kraljevine Jugoslavije u Drugom svetskom ratu 1941–1945*. Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2008. (Cyrillic)
- Pavlović, Stevan K. *Istorija Balkana 1804–1945*. Beograd: Clio, 2018. (Cyrillic)
- Pečikan, Ovidiju. *Istorija Rumunâ*. Beograd: Besjeda, Clio, 2015. (Cyrillic)
- Petranović, Branko. *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945*. Beograd: Vojnoizdavački i novinski centar, 1992.
- Petranović, Branko, Sava Dautović. *Jugoslavija, velike sile i balkanske zemlje, 1945–1948. Iskustvo „narodne demokratije“ kao partijske države*. Beograd: Istorijski institut Crne Gore, 1994.
- Petrović, Dragoljub. „Iredenta fašističke Rumunije u severoistočnoj Srbiji 1941–1944. godine“. *Jugoslovenski istorijski časopis*, br. 3–4, (1966).
- Piletić, Velimir. *Sudbina srpskog oficira*. Kragujevac: Novi pogledi, 2002. (Cyrillic)
- Raković, Aleksandar. *Srbi i religijski intervencionizam 1991–2015. Politički aspekti verskih izazova srpskoj državi i crkvi posle raspada Jugoslavije*. Beograd: Hrišćanski kulturni centar dr Radovan Bigović, 2015. (Cyrillic)
- Scurtu, Ioan, Gheorghe Buzatu. *Istoria românilor în secolul XX (1918–1948)*. București: Paideia, 1999.
- Tomasevich, Jozo. *Četnici u Drugom svjetskom ratu*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1979.

SUMMARY

Vladimir Lj. Cvetković

THE RESTORATION OF DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN YUGOSLAVIA AND ROMANIA AFTER THE SECOND WORLD WAR

ABSTRACT: Based on Yugoslav archival sources and relevant literature, the paper examines the process of normalization of diplomatic relations between Yugoslavia and Romania after the Second World War. Despite mutual interest, the normalization didn't come easy and it was heavily affected by numerous factors like the way that relations were broken off in 1941, the interests and influence of the Soviet Union, and the internal situation in Romania. The process that began in September 1944 ended in February 1946.

KEYWORDS: Yugoslavia, Romania, Yugoslav-Romanian relations, diplomatic relations, Second World War, Sovietization

Diplomatic relations between Yugoslavia and Romania were broken off in May 1941 because of Romanian recognition of the Independent State of Croatia formed by Nazis on Yugoslav soil. After King's Michael coup d'état from August 1945 and Romania switching sides and turning to the Western Allies, Romania was interested in restoring relations with Yugoslavia in order to get out of diplomatic isolation. The new Yugoslav government dominated by the Communist party of Yugoslavia was completely under the influence of the Soviet Union and acted in accordance with Soviet demands that diplomatic relations with Romania not be restored before Soviet-Romanian relations. Therefore, Yugoslavia sent a political representative to Bucharest in October 1944. The formal initiative for the restoration came from the Romanian side in August 1945 and the final restoration only in February 1946. The protracted process of restoring diplomatic relations between Yugoslavia and Romania after the Second World War was a consequence of foreign policy circumstances, problems caused by the severance of relations, but also the resulting internal political situation in Romania. In the conflict between king Michael and the civic parties with the People's Democratic Front (dominated by the

Communist Party of Romania), which was part of a wider process of the Sovietization of Romania, Yugoslavia was an active supporter of Romanian communist and Soviets. For that reason, the restoration of diplomatic relations between the two neighboring countries should be seen as part of the assistance that Yugoslavia provided to the Communist Party of Romania in its efforts to gain absolute power in the country.